

ut tollamus, canonem tanquam universalem nimis hoc modo restringimus & limitamus. 1. Valet in causis per se, non per accidens agentibus. Non enim valet: Sutor est moraliter bonus. E. & calceus, quem parat, erit talis. Nam sutor conficit calceum, non quia moraliter, sed quia artificialiter est bonus. 2. Valet in causis naturalibus, iisque potissimum particularibus, non universalibus. Non igitur procedit: Effectus Solis est calidus. E. & ipse Sol. Quia Sol est universale agens; & Sol est calidus, non formaliter, sed virtualiter & eminenter, seu ut liceat nobis cum scholasticis loqui, calor est in Sole non affectivè & inhaesivè, sed effectivè & productivè. 3. Valet in causis voluntariis, quando nimirum effectum sibi similem & conformem volunt producere. Sic non valet: Pictor est artifex egregius. E. pictura ejus est egregia: Sed valet: Pictor est egregius. E. si vult pingere, est potis. 4. Valet illa modo & salvo modo recipiendi ejus, quod causae effectum recipit. Quare non valet: Deus est summè perfectus. E. & creatura. Nam quòd quaedam dona Dei sint imperfecta, illud non defectui Dei est ascribendum, sed creaturarum. Deus enim non deficit in dando. Creaturae autem deficiunt in recipiendo; quod etiam Scholastici indicant, quando ajunt: *Receptivum non recipit per modum imprimendi, sed per modum receptivitatis.* De his limitationibus vide plura apud Keckerman. *Syst. log. pag. 174.* Insuper cautela quaedam non est omittenda: quando agitur de bonitate causae, non intelligenda est bonitas moralis, sed naturalis & artificialis facultas & vis agendi.

DISQUISITIO VI.

An numerus causarum sit quaternarius?

Affirmativa tenetur sententia. Pro thesi negante.

Sola affirmans thesis, ut ab omnibus Philosophis sanioribus, ita à nobis approbatur & recipitur. Sed audiamus argumenta, quae in contrariam partem possunt afferri. 1. Si dantur adhuc aliae causae, quae ad has quatuor non possunt referri, sequitur, causarum numerum excedere quaternarium. Antecedens probatur. Nam 1. quando quæro, propter quid imago Socratis sit sima, nulla alia est causa explicans quæstionem hanc propter quid, nisi exemplar. Respondetur igitur mihi, propter exemplar, quod artifex sibi proposuit imitandum. 2. Causa sine qua non, est ab his quatuor diversa; quia non ejus vi, ut reliquarum, res est: sine illa tamen res nec

res nec fieri, nec esse potis est. II. Materia non est causa: quia non agit. Causa autem proprium est agere. Patitur enim dum recipit formam. Quia recipere est pati, & ex conjugatorum vi receptio passio. E. tantum sunt tres causa. Sed haec argumenta non sunt tanti momenti, ut propterea à communi & recepta Philosophorum sententiâ recedamus. Itaque ad 1. respondeo, quòd probatio ejus sit insufficientis. Nam imago Socratis est lima, non propter id eam simpliciter, sed quatenus in animo est artificis, secundum quam agit artifex. Committitur igitur Elenchus à dicto secundum Quid. Unde sic argumentor: Quemadmodum accidens nullum absolute agit (non enim agit nisi in virtute substantiae. *Scal. ex. 6. f. 3.*) ita neque absolute satisfacit quaestioni propter quid. Quia qualis actio, talis etiam causandi est modus: Qualis autem causandi modus, talis & quaestioni est modus. Jam v. idea sive exemplar est accidens spiritale. Non igitur absolute agit, nisi adjectum ope artificis. E. nec satisfacit quaestioni absolute in se consideratum, & quâ exemplar est, sed quatenus est in mente artificis, quo eum instrumento utitur in imagine Socratis depingenda. Si igitur exemplar non proprium genus causae constituit, nec est ab his quatuor diversum, quaeritur, ad quodnam causae genus referatur? Respon. Et ad efficientem & ad formam referatur diverso respectu. Ad efficientem quidem, respectu artificis, pictoris nimirum, quo utitur in formando Socrate. Ad formam v. respectu effectus seu imaginis Socratis, quia determinat effectum passivè, ut constat. Solius autem formae est determinare & respectu hujus determinationis analogicè etiam causa exemplaris ad formam referatur. Ad alteram ejusdem argumenti probationem respondeo, causam sine quâ non, proprium genus causae non constituere. Elenchus à non causâ, ut causâ. Ratio hæc est: Quia definitio, & natura causae, non competit causae sine quâ non. Omnis enim causa habet propriam, insitam & innatam causandi vim. *Keckerm. Syst. log. pag. 155.* Quod de causâ sine quâ non haud dici potest; Siquidem absque eâ etsi effectus produci nequeat, ipsa tamen effectum non producit, ut ait *Scal. de privar. & Suarez. disput. de caus. f. 3.* Non in causis numerantur omnia, sine quibus effectus non fit, sed ea tantum quae per se influunt in effectum. Verior igitur est sententiâ *Goelenii*, qui parte 1. probl. 15. causam sine quâ non refert ad locum vel subjecti vel adjuncti. Alterum argumentum quod attinet, in illo committitur Elenchus à dicto secundum Quid ad dictum simpliciter. Nam licet materiae actiones in comparatione ad formam sint admodum te-

Responso
ad argu-
menta pro
thesi ne-
gante.

isemilia
19102107
1102101
1102101
1102101

nues, tamen inde non sequitur, materiam simpliciter nullas edere actiones. Materia enim agit suo modo, dum nimirum concurrat ad constitutum compositum & formam facit existere, de quo q. 11. fusiùs agemus.

Solutis jam objectionibus, restat ut argumenta pro nostra sententiâ stabilendam subjungamus. 1. Desumi potest ex varietate questionum, quibus queritur propter Quid. Quot enim sunt diversa questionum genera, tot sunt diversa genera causarum. Atqui quatuor duntaxat sunt questionum genera. E. Major probatur. Quia causa est ratio, quæ affertur ad explicandam questionem propter Quid. E. quod duplex questionis, totplex etiam est caufandi modus. Minor probatur. Quia vel queritur à quo res sit, & est efficiens: vel queritur ex quo sit, & est materia: vel queritur, propter quod sit, & est forma: vel denique cujus gratiâ sit, & est finis.

2. Si nullum effectum eget pluribus causis ad sui productionem & existentiam, quàm quatuor, sequitur, quatuor duntaxat esse causas. Antecedens probatur ex inductione omnium & singulorum caufatorum. 3. Nittitur hæc assertio nostra autoritate *Aristotelis, Rami, & omnium saniorum Philosophorum*. Unde rectè *Franciscus Suarez. disput. 12. sect. 3.* Tam evidens, inquit, est, esse quatuor causas, ut illud argumentis probare sit supervacaneum. Cum igitur in singulis argumentis pro thesi negante allatis committatur partim Elenchus à dicto secundum quid, partim à non causa ut causa, concludimus, thesin nostram adhuc stare: *Quatuor sunt genera causarum, nec plura, nec pauciora.*

DISQUISITIO VII.

An causa possint perfectè defini?

Thesis approbatur.

Pro negante.

Pro negante.

Pro negante.

Pro negante.

Pro negante.

Pro negante.

Pro negante.

Pro negante.

Pro negante.

Pro negante.

Pro negante.

Pro negante militat hoc argumentum: Principium non potest defini. Causa est principium. E. Major probatur. Quia definitio constat ex naturâ prioribus. Atqui nihil principis prius. Minor probatur. Quia causa definitur per principium: & ex generis & speciei naturâ, omnis causa dicitur principium, ut supra probavimus. Ad argumentum hoc vulgare respondeo, principium posse defini non à priori sed à posteriori. Elenchus igitur est à dicto secundum quid. Quia non in universum verum est, quòd principia non possint defini. Propositionem itaque limitem, principia non possunt defini scilicet perfectè; sed nihil obstat, quo minus im-

perfe-